

контексті видів стійкості підприємства, тобто, з точки зору економічної, соціальної, екологічної, інформаційної та інституційної складових.

Список використаних джерел

1. Фещур, Р. В., & Баранівська, Х. С. (2010). Економічна стійкість підприємства – становлення понятійного базису [Електронний ресурс]. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми економіки та управління*, (684), 284–290. <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/18804>
2. Козловський, С. В., Семененко, В. В., & Шевчук, Р. Ю. (2012). Теоретико-методологічні підходи визначення стійкості економічних систем [Електронний ресурс]. *Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки*, (4) (70), Т. 2, 106–110. <http://econjournal.vsau.org/files/pdfa/836.pdf>
3. Слободчикова, О. А. (2016, січень 18). Механізм забезпечення стратегічної стійкості підприємства гірничо-металургійного комплексу в умовах проведення реструктуризації [Електронний ресурс]. *Інтернет-холдинг Олега Соскіна*. <http://soskin.info/ea/2012/7-8/201216.html>
4. Державна установа «Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України». (н.д.). *Офіційний сайт* [Електронний ресурс]. <http://smida.gov.ua>
5. Карпінська, М. М., & Костриченко, В. М. (2015). Інтегрована оцінка виробничо-фінансової стійкості підприємства [Електронний ресурс]. *Студентський вісник Національного університету водного господарства та природокористування*, 2(4), 141–144. http://nuwm.edu.ua/images/content/radamv/Visnyk_4/38.pdf

Великоіваненко Г.І.,
канд. фіз.-мат. наук, проф.,

Тюпа О.В.,
здобувач третього (наукового) рівня вищої освіти,
КНЕУ імені Вадима Гетьмана

АНАЛІЗ СТАНУ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ У ЧАСТИНІ ПЕНСІЙ, ЩО ПРИЗНАЧАЮТЬСЯ НА ПЛЬГОВИХ УМОВАХ

За останні роки економіка України зазнала суттєвих змін, які стали наслідком пандемії COVID, а згодом повномасштабного вторгнення російських військ на територію України. В результаті такої дестабілізації економіки низка

підприємств припинила роботу. Це негативно впливає на доходи Пенсійного фонду України – зростає складова заборгованості перед ПФУ, що є боргами підприємств, які перебувають у різних процедурах банкрутства, та платників, у яких відсутні активи для звернення стягнення – з 21,5% в 2019 році до 37,5% в 2023 році (в абсолютних величинах – з 7,3 млрд. грн. в 2019 році до 18,6 млрд. грн. в 2023 році) [1]. Очевидно, надалі ситуація буде лише погіршуватись, що безпосередньо вплине на пенсійне страхування пільговиків.

Згідно до чинного законодавства України працівникам, зайнятим на роботах з шкідливими та важкими умовами праці призначаються пенсії на пільгових умовах, які повинні фінансуватись Пенсійним Фондом України [2, п.6.2.]. Однак, у разі недостатності коштів у ПФУ, фінансування суми, якої не вистачає для повного покриття витрат на виплату та доставку пільгових пенсій, здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України [3, розділ XV].

Як видно з Рис.1, спостерігається стійка динаміка зростання видатків ПФУ – з 2014 до 2023 року видатки ПФУ збільшились на 177%. При цьому значна частина цих видатків покривається з Державного Бюджету України і темпи зростання обох показників збільшуються.

Рис.1. Видатки ПФУ та покриття видатків ПФУ за рахунок Державного бюджету України, млрд. грн. (складено авторами на базі [1]; дані за 2020 рік оціночні)

Джерело: складено авторами на базі [1]

Одночасно з цим заборгованість з відшкодування пільгових пенсій збільшилась на 259% – з 7,7 млрд.грн. в 2014 році до 27,7 млрд.грн. в 2023 році. Дані щодо такої заборгованості відповідно до звітів про роботу та виконання бюджету Пенсійного Фонду України наведено на Рис.2.

Рис.2. Заборгованість з відшкодування пільгових пенсій, млрд. грн.
(складено авторами на базі [1]; дані за 2020 рік оціночні).

Джерело: складено авторами на базі [1]

На жаль, законодавство України містить мало механізмів, які надають можливість стягнення боргів з відшкодування пенсій Пенсійному Фонду України. Так, статтею 45 Кодексу України з процедур банкрутства [4] передбачено, що «Конкурсні кредитори за вимогами, що виникли до дня відкриття провадження у справі про банкрутство, зобов'язані подати до господарського суду письмові заяви з вимогами до боржника, а також документи, що їх підтверджують, протягом 30 днів з дня офіційного оприлюднення оголошення про відкриття провадження у справі про банкрутство», а «Забезпечені кредитори зобов'язані подати заяву з грошовими

вимогами до боржника під час провадження у справі про банкрутство...». У той же час необхідність погашення зобов'язань з відшкодування пільгових пенсій настає не одномоментно, а по мірі виходу працівників на пільгову пенсію. У зв'язку з цим на дату відкриття провадження у справі про банкрутство і протягом зазначеного терміну для подачі заяви може розглядатись лише заборгованість за вже існуючими розрахунками фактичних витрат на виплату та доставку пенсій, що підлягають відшкодуванню. Ті ж зобов'язання, які ще не відображені в таких розрахунках в термін, передбачений для подачі заяви, є неможливими для стягнення, і стають додатковим навантаженням на бюджет Пенсійного Фонду України. Враховуючи те, що такі майбутні зобов'язання можуть відповідати майбутнім періодам в десятки років, такі додаткові навантаження суттєво відображаються на видатках ПФУ.

Додатковою проблемою, яка є однією з причин зменшення доходів Пенсійного фонду України, є тінізація відносин у сфері зайнятості населення. Керівництвом держави вживаються певні заходи, спрямовані на детінізацію таких відносин. Передбачається проведення інформаційно-роз'яснювальної кампанії про неприпустимість допуску до роботи найманих працівників без оформлення з ними трудових відносин, посилення контролю за оформленням трудових відносин з найманими працівниками тощо. Але, не зважаючи на те, що Пенсійним фондом України щорічно проводиться робота з легалізації робочих місць, результатом якої є додаткова мобілізація єдиного соціального внеску до доходів ПФУ, кількість осіб, які працюють без оформлення трудових відносин або які мають ознаки можливих порушень законодавства про працю, залишається стабільно значною.

Зазначені проблеми вимагають застосування системного підходу до реформування пенсійної системи України в частині пенсій, що призначаються на пільгових умовах. Це питання поставало неодноразово починаючи з 2012 року (наприклад, [5]).

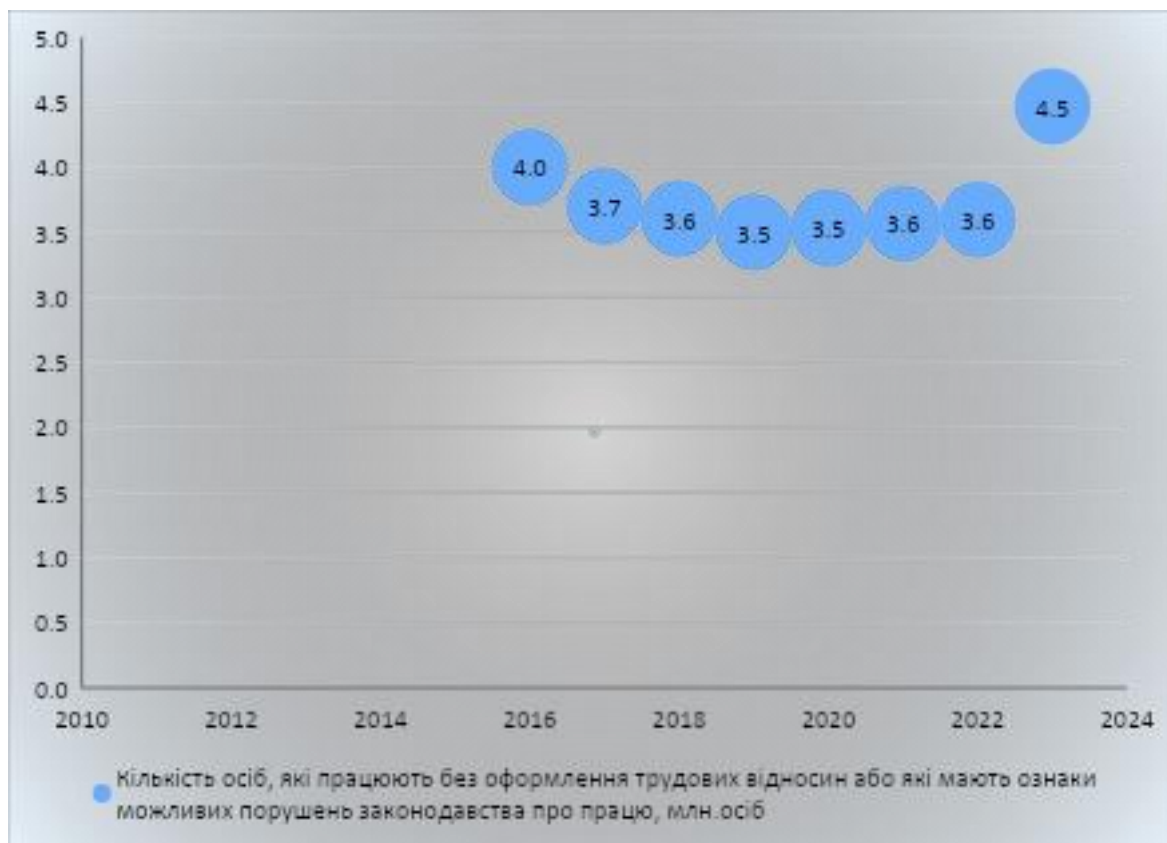

Рис.3. Кількість осіб, які працюють без оформлення трудових відносин або які мають ознаки можливих порушень законодавства про працю, млн. осіб (складено авторами на базі [1]; дані за 2020-2021 роки оціночні).

Джерело: складено авторами на базі [1]

Однак, важливо врахувати, що змінам та реформам повинна передувати серйозна професійна робота з оцінки пенсійних зобов'язань з метою фінансово-економічного обґрунтування законодавчої ініціативи. Багатосторонній аналіз різних показників пенсійної системи України показує важливість врахування кожного з них при спробах реформування або внесення змін до існуючої законодавчої бази в сфері пенсійного забезпечення.

Список використаних джерел

1. Пенсійний фонд України. (n.d.). *Звіти про роботу Пенсійного фонду України*. <https://www.pfu.gov.ua/diyalnist/zvity-pro-robotu/>
2. Пенсійний фонд України. (2003, 19 грудня). *Про затвердження Інструкції про порядок обчислення і сплати страхувальниками та застрахованими особами внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне*

страхування до Пенсійного фонду України: Постанова № 21-1.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0064-04#Text>

3. Верховна Рада України. (2003, 9 липня). Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» № 1058-IV.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text>

4. Верховна Рада України. (n.d.). Кодекс України з процедур банкрутства.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>

5. Верховна Рада України. (2020, 20 листопада). Проект Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо накопичувальної професійної пенсійної системи» № 4408. https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70490

Галіцин В.Є.,
здобувач третього (наукового) рівня вищої освіти,
КНЕУ імені Вадима Гетьмана

СТАТИСТИЧНА ПРИРОДА НЕВИЗНАЧЕНОСТЕЙ ІНФОРМАЦІЙНИХ РИЗИКІВ

Побудова системи управління інформаційними ризиками підприємства починається з ідентифікації ризиків. Метою ідентифікації ризику є визначення того, що могло б статися, щоб завдати потенційних втрат, та отримання уявлення про те, як, де і чому могли мати місце ці втрати. Для проведення ідентифікації ризиків доцільно використовувати системний підхід, який передбачає розгляд інформаційної системи підприємства як відкритої системи, що взаємодіє із зовнішнім інформаційним середовищем та здійснює перетворення вхідних ресурсів у вихідні.

Інформаційна система підприємства включає різні складові підсистеми, призначені для пошуку, збору, обробки, зберігання і передачі даних, що є однією з умов нормального безперервного її функціонування. Розглядаючи загальний інформаційний процес, як допоміжний бізнес-процес підприємства, у ньому виділяються механізми (персонал підприємства, матеріально-технічні